

KADINLAR GÜNÜ ÜZERİNE

Uluslararası Kadınlar Günü dolayısıyla Yürüyüş dergisinin sorularına cevaplar

- 1) Bir “dünya kadınlar günü”nün kutlanmasını nasıl karşılıyorsunuz?
- 2) Kadının günümüzdeki toplumsal durumunu değerlendirir misiniz?
- 3) Dünyadaki ve Türkiye’deki kadın hareketinin bugünkü durumunu nasıl buluyorsunuz?
- 4) Türkiye’de kadın haklarının gerçekleşme durumu nedir?
- 5) Kadınların sosyalist toplumlardaki durumu hakkındaki görüşleriniz nedir?

Sorduğunuz sorular birbirine bağlı olduğundan topluca cevaplamayı uygun buluyorum:

“Dünya Kadınlar Günü”nün saptanması, sınıflı toplumlarda kadının erkeğe kıyasla daha aşağı olan statüsüne, kadının ekonomik ve sosyal yaşamdaki eşitsiz durumuna, çalışan kadınların karşılaştıkları sorunlara ve bu durumun düzelmesi, sorunların çözülmesi gereğine dikkat çekmesi bakımından bir anlam taşır. Yoksa bir günün veya belli bir yılın kadınlar günü veya yılı olarak saptanması kadın sorunu çözecek değildir elbet. Sorun, kadınların ayrı bir cins, bir nüfus kesimi olarak kendi aralarında dayanışmasıyla da çözülemez. Kadının toplumsal statüsü, hak ve özgürlükleri sorunu, toplumsal yapıya bağlı ve bu yapının değişmesiyle, genel olarak sömürü düzeninin kalkmasıyla çözüme kavuşturulabilecek bir sorundur.

Bununla beraber, kadının genel sınıfsal konumundan doğan sorunlar yanında bir de kadın olmasına özgü sorunları bulunduğundan, toplumun diğer nüfus kesimlerinin, topluluklarının kendi özel sorunları ve çıkarları için örgütlenmesine paralel olarak kendi aralarında örgütlenmeleri ve toplumsal mücadeleye girişmeleri doğaldır, gereklidir. Sorun, temelinde toplumsal yapının değişmesi sorundur diye, kadın sorunu üzerinde ayrıca durmaya ve kadınların kendi aralarında örgütlenip mücadeleye girişmelerine gerek yoktur gibi bir görüş yanlıştır. Ne var ki, kadın kitlesi kendi içinde eştürden olan bir kitle değildir. Sınıfsal ayrımlar bu kitleyi de ayırıştırır. Kadın hakları için mücadeleyi asıl, işçi emekçi sınıflardan kadınlar, özellikle çalışma hayatında yer alanlar, doğru çizgide, işçi ve emekçi sınıfların demokrasi ve sosyalizm mücadelesiyle uyumlaştırıp bütünleştirerek yürütebilirler. Kadın hareketi böyle yürütülürse ancak olumlu ve verimli sonuçlar elde etmeye doğru ilerler.

Kadının Toplumsal Statüsü Sömürü Düzeninin Sonucudur

Kadının toplumsal statüsü, hak ve özgürlükleri sorunu, kadının kadın olmasının, cinsler arasındaki biyolojik ayrımların zorunlu, doğal sonucu değildir. Sömürü düzeninin, sosyal sınıf ayrımlarının var olmadığı ilkel toplumlarda kadın bugün olduğundan çok daha özgür ve eşit durumdaydı. Hatta anaerkil toplumlarda üstün

statüsü vardı.

Üretim araçlarında özel mülkiyetin oluşmasıyla belirlenen işbölümü sisteminde kadın bu mülkiyetten ve onun sağladığı üretimi yönetme, kontrol etme ve hasılanın kullanımını belirleme işlevlerine sahip olmaktan yoksun kaldı. Ya evin dört duvarı içinde mahsur bırakılıp ev işlerini yüklenmekle yetindirildi, kamu yaşamına katılmaktan ve kamusal haklara sahip olmaktan uzak tutuldu; ya da, üretime katıldığı hallerde -özellikle tarımda- üretim araçlarına sahip, aile işletmesinin “patronu” erkeğin “işçisi” durumuna sokuldu.

Üretimde, işbölümü sisteminde kadınlar aleyhine oluşan bu durum sosyal değerler düzeyine de yansıyor, kadın erkekten daha yeteneksiz, beceriksiz ve güçsüz sayıldı; erkeğe “itaat etmek” baş görevi yapıldı. Daha geniş toplumsal yaşama katılma ve katkı da bulunma, hele politik alanda faaliyet gösterme olanakları kadınlardan esirgendi.

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte kadın üretimde ve hizmetler kesiminde çalışmaya başlayınca da erkek çalışanların sahip oldukları hak ve çıkarları elde edemedi. Kadını daha “aşağı” gören sosyal değerler, çalışma hayatında da etkisini göstererek patrona kadın işçiyi erkek işçiden daha fazla sömürebilmek olanağını verdi. Daha yüksek statüdeki mesleki alanlarda çalışan kadınlar dahi maaş, kariyer yapma ve mesleklerinde ilerleme açısından eşitsiz, zorlu durumlarla karşılaştılar. Çalışan kadın ikili bir yük altına girdi; hem üretimde veya mesleki hizmetlerde eşitsiz şartlar altında çalışma, hem de ev işlerini yapma ve çocuk yetiştirme durumunda kaldılar. Aile ilişkileri içinde kadının erkeğe bağımlılığı, eşitsiz durumu sürdü gitti. Kadının çalışması, para kazanması aile içi ilişkilerde köklü bir değişiklik yapmadı.

Kısaca çizdiğimiz bu tablo kapitalist toplumlarda kadınların sorunlarının ve isteklerinin neler olabileceğini ve olduğunu da açıklıyor. Eşit işe eşit ücret veya maaş; işte, meslekte ilerleme olanaklarında eşitlik, ev ve çalışma yaşamı dışında kamusal faaliyetlere, politikaya katılma haklarına sahip olma, ev yaşamında da işleri erkekle paylaşma ve erkekle hak eşitliğine sahip olup ona bağımlılıktan kurtulma gibi.

Feminist Harekete Karşı İlerici Kadın Hareketi

İleri kapitalist ülkelerde kadın hareketi (feminist hareket) daha ziyade küçük ve orta burjuva kadınlar arasında gelişti. Seçimlerde oy hakkı elde etmek için uzun mücadeleler verildi. Bugün de söz konusu toplumlarda feminist hareket aynı tabakalarda yaygındır. Bu hareket ekonomik ve sosyal alanda somut hak taleplerini az çok ikinci plana itip, kadını daha “aşağı”, öncelikle bir seks objesi gibi gören sosyal değerlere yönelmiştir. Hem seks alanında erkeklerle eşit özgürlüğe sahip olmayı istemekte, hem de kadının bir insan olarak değil, bir seks objesi olarak görülüp muamele edilmesine karşı çıkmaktadır. Ev işlerine ve çocuk yetiştirmeye inhisar eden bir yaşam tarzının günün kadını tatmin etmediğini, kişiliğinin gereksinimlerine cevap vermediğini, onu ruhsal bunalımlara ittiğini vurgulamaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde bu burjuva feminist hareketin dışında, işçi, kol ve kafa emekçisi kadınları kapsayan, politik bilinç düzeyine ulaşmış, işçi sınıfının politik hareketiyle paralel ve uyumlu çizgide hareket eden, ilerici, demokratik, sosyalist kadın örgütleri ve hareketi vardır. Ve gerek kendi ülkelerinin kamuoyları, gerek

dünya kamuoyu üzerinde etkilidir.

Türkiye’de Kadın Hareketinin Durumu

Türkiye’de ne güçlü bir burjuva feminist hareketi, ne de onun dışında işçi emekçi kadın kitlesini kapsayan güçlü ilerici, sosyalist kadın hareketi vardır. Mevcut örgütler dar kapsamlı, genellikle biçimsel örgütlenmelerdir. Az bir istisna ile, genel olarak, Cumhuriyet devrinde kadınlara tanınan hakları övüp şükran belirtmekle, yılın anasını seçmek, bayramlarda çok az sayıda yoksul çocuklara giyim eşyası dağıtmak gibi yüzeysel “faaliyetler”le yetinmektedirler. Ancak son zamanlarda kadın sorununu daha geniş açıdan, sosyalist ve politik açıdan ele alıp yorumlayan ve bu anlayış içinde çalışmaya yönelen girişimler de var. Son yıllarda kadınlar arasında, özellikle halk kitlelerinin kadınlar kesiminde artan bir politikleşme görülmektedir. 1973 ve 75 seçim dönemlerinde bu açıkça belirmiştir. Ayrıca kadınlar direnişlerde, grevlerde, yürüyüşlerde yer almakta, aktif rol oynamaktadırlar.

Kadınlara Tanınan Haklar Yasalarda Kalmıştır

Türkiye’de kadınlara tanınan siyasal ve sosyal haklar yasalarda yer aldı. Ama bu hakların tüm kapsamıyla yaşama geçtiği, gerçekleştiği söylenemez. Bu haklardan daha ziyade kentlerin küçük burjuva ve burjuva kadınları yararlandı, bu da çok geniş ölçüde değil. Kırsal bölgelerde ise, köylü kadının durumu, yukarıda açıkladığım genel duruma uygun. Kadın herşeyden önce emekgücü’dür. Oğlanlar küçük yaşta, kimi zaman kendilerinden epeyce büyük yaşlarda kızlarla, ek emekgücü elde etmek amacıyla evlendirilirler. Erkeğin emirlerine hatta kaprislerine, hepten bağımlı, kolayca horlanan, hatta dövülen emekçilerdir. Bu ters şartlara rağmen, yine de köylü kadınlar arasında, belki de üretime fiilen katılmanın verdiği güç ve kendine güvenle, kişiliğini çevresine kabul ettiren, sözünü geçiren, genel saygınlık kazanmış kadın tipleri görülür.

Kentlerde de aile içi ilişkilerde, kadın-erkek ilişkilerinde eski düzen az bir değişimle sürmektedir. Bu konuda yasalar -medeni kanun da- eşit hak sağlamaktan uzaktır. Kadının çalışabilmek için kocasından izin alması şartı buna bir örnektir. Ev işlerini ve çocuk bakımını paylaşmak erkeklik onuruna aykırı sayıldığından; kreş, yuva gibi kolaylıklar çok yetersiz ve pahalı olduğundan; ev yaşamı ile çalışma yaşamının ikili yükü çalışan kadınlar üzerinde Türkiye’de çok daha ağır basmaktadır.

Kadın Sorunu Sosyalist Toplumlarda Çözülmüştür

Sosyalist toplumlarda kadın sorunu esas itibarı ile çözüme kavuşturulmuştur, çünkü kadın sorunu yukarıdan beri açıklamaya çalıştığım üzere, toplum sistemi, sınıfsal yapı sorununa ilişkindir. Ama sosyalizmin kuruluşuna geçmekle tüm sorunlar ve bu arada kadın sorunu hemen ve otomatik olarak bütün boyutlarıyla çözüme ulaşmıyor. Eski düzenin sosyal değerleri, aile ilişkileri düzeni bir zaman daha yaşıyor ve etkisini sürdürüyor. Daha genel ve soyut düzeyde söylemek gerekirse, alt yapının değişmesiyle üst yapı da hemen ona uyumlu biçimde değişmiyor. Arada bir zaman arası kalıyor. Kadın ve erkek; ana, baba ve çocuk ilişkilerini düzenleyen kurallar ve değerler, pratikte, günlük yaşamda, henüz tam sosyalleşmiş değil sanıyorum, özel-

likle kapitalizm öncesi geri bir toplumsal aşamadan sosyalizme geçmiş toplumlarda. Ama temel toplumsal sistem bir kez değiştikten, sömürü düzeni ortadan kalktıktan sonra, toplum yapısının bütün kesimlerinin, bütün kurumlarının tam sosyalistleşmesi bir süreç içinde gerçekleşecektir. Sosyalist sistemin kökleşmesi ve gelişmesiyle birlikte insanların sosyalist kişiliği de gelişip güçlenecektir. Böylece kadın hakları ve özgürlüğü sorunu bütün boyutlarıyla tam bir çözüme kavuşacaktır.

Yürüyüş, Sayı 49, 16 Mart 1976